

Bồ o Đĩ (1926-1945)

Chân dung Hoàng đế Bồ o Đĩ,
Hoàng đế Nguyễn

Trở vì 6 tháng 11 năm 1925 – 30 tháng 8 năm 1945

Đăng quang 8 tháng 1 năm 1926

Tiêu chí m Khố i Đĩ nh

Khố nhố m Không có. Chố đố phong kố n số p đố

Hoàng hố u Nam Phốố ng Hoàng hố u

[hiố n]Hố u duố

Tên húy Nguyễn Phúc Vĩnh Thố y

Niên hiố u Bồ o Đĩ (1926 - 1945)

Triố u đố i Nhà Nguyễn

Hoàng gia ca Đố đố đàn cung

Thân phố Khố i Đĩ nh

Bồ o Đĩ mố c trang phố c hoàng đế thố i nhố

Thân mố u

T Cung Hoàng Th Cúc

Sinh 22 tháng 10 năm 1913 Hu , Vi t Nam

M t 31 tháng 7 năm 1997 (83 tu i) Paris, Pháp

An táng Nghĩa trang Passy

Bồ o Đ (ch Hán: ; 22 tháng 10, 1913 – 31 tháng 7, 1997) là v Hoàng đ th m i ba và cu i cùng c a tri u Nguy n, cũng là v vua cu i cùng c a ch đ phong ki n Vi t Nam. Đúng ra "Bồ o Đ" ch là niên hi u nhà vua nh ng nay th ng dùng nh là tên nhà vua khi t i v và sau khi thoái v d i danh nghĩa c u hoàng.

Ti u s và s nghi p

Thu nh

Ông hoàng Bồ o Đ tên húy là Nguy n Phúc Vĩnh Th y (), còn có tên Nguy n Phúc Thi n (), t c danh "m V ng"[1] sinh ngày 22 tháng 10 năm 1913 (ngày 23 tháng 9 năm Quý S u) t i Hu , là con c a vua Kh i Đ nh và bà T Cung Hoàng Th Cúc. V thân th c a Bồ o Đ i v n còn nhi u nghi ng , vì vua Kh i Đ nh b mang ti ng là b t l c và không thích g n đàn bà [2].

Ngày 28 tháng 3 năm 1922, Vĩnh Thu đ c xác l p Đông cung Hoàng Thái t . Ngày 15 tháng 6 năm 1922, Vĩnh Thu cùng vua cha Kh i Đ nh sang Pháp đ th ng ngo n cu c tri n l m hàng hóa t i Marseille, Pháp. Tháng 6 năm 1922, Vĩnh Th y đ c v ch ng c u Khâm s Trung k Jean François Eugène Charles nh n làm con nuôi và cho ăn h c t i h c tr ng

Lycée Condorcet rồi sau đó chuyển sang Sciences Po (École libre des sciences politiques), Paris.

Tháng 2 năm 1924, Vĩnh Thụy vợ nhỏ của đế chế Lưỡng Đế Thuận Đế Khánh vua Khải Định, đến tháng 11 năm 1924 trở lại nước Pháp để tiếp tục học.

Vua Khải Định mất ngày 6 tháng 11 năm 1925, Vĩnh Thụy vợ nhỏ của vua cha và ngày 8 tháng 1 năm 1926, Vĩnh Thụy được tôn lên kế vị làm vua lấy niên hiệu Bồ Đào. Tháng 3 cùng năm, Bồ Đào trở lại Pháp để tiếp tục học tập. Tốt nghiệp khóa 1930, Bồ Đào theo học trường Khoa học Chính trị (Sciences Po). Đến tháng 9 năm 1932, Bồ Đào bị rối loạn vợ nhỏ.

Lên ngôi

Đức Vua Bồ Đào ngày phong vương

Bồ Đào trở về cung kính máy

Tháng 9 năm 1932, Bồ Đào bị rối loạn trở về nước, chính thức làm vua. Bồ Đào đã có cách công việc trong triều như sắp xếp lại việc nội chính, hành chính...Bồ Đào đã cho bắt một số tiếp tục mà các tiên vương đã bày ra như thần dân không phải quy phục mà có thể ngược nhìn long nhan nhà vua khi nhà vua tới, mới khi vào chầu các quan Tây không phải chấp tay xá lễ mà chỉ bắt tay vua, các quan ta cũng không phải quy phục... Bồ Đào đã cho các thống lĩnh già yếu hoặc kém năng lực như Nguyễn Hữu Bài và họ, sắp phong thêm 4 thống lĩnh mới xuất thân từ giới học giả và hành chính là Phạm Quynh, Thái Văn Toản, Hoàng Đức Khải và Ngô Đình Diệm. Ông thành lập Viện Dân biểu để trình bày nguyện vọng lên nhà vua và quan chức báo Pháp và cho phép Hội đồng tư vấn Bộ Công khai thay mặt Nam triều trong việc hợp tác với chính quyền báo, tháng 12 năm 1933, Bồ Đào nghỉ du lịch thăm dân chúng.

Ngày 20 tháng 3 năm 1934, Bồ Đào làm đám cưới với Marie Thérèse Nguyễn Hữu Thị Lan và tôn phong bà làm Nam Phương Hoàng hậu. Đây là một việc làm phá lệ bởi vì khi vua Gia Long khai sáng triều Nguyễn cho đến vua Khải Định, các vua chỉ được phong từ các Vương phi, sau khi một mới được truy phong Hoàng hậu. Ông là nhà vua đầu tiên thực hiện bắt buộc cung tần, thục phi. Cuộc hôn nhân này cũng góp phần rất nhiều vào phần đời của Nguyễn Hữu Thị Lan là người Công giáo và mang quốc tịch Pháp.

Sau khi Nh< t đ< o chính Pháp và tuyên b< trao tr< đ< c l< p cho Vi< t Nam, ngày 11 tháng 3 năm 1945, Bồ o Đ< i ra đ< o đ< "Tuyên cáo Vi< t Nam đ< c l< p", tuyên b< h< y b< Hòa << c Patenôtre ký v< i Pháp năm 1884, khôi ph< c ch< quy< n Vi< t Nam.

Ngày 7 tháng 4 năm 1945, Bồ o Đ< i ký đ< o đ< s< 5 chu< n y thành ph< n n< i các Tr< n Tr< ng Kim và ngày 12 tháng 5 gi< i th< Vi< n Dân bi< u Trung K< . Tháng 6 năm 1945, chính ph< Tr< n Tr< ng Kim đ< t qu< c hi< u là Đ< qu< c Vi< t Nam.

Thoái v<

Năm 1945, Cách m< ng tháng Tám thành công. Ngày 25 tháng 8, Chính ph< lâm th< i H< Chí Minh bu< c Bồ o Đ< i ph< i thoái v< . Bồ o Đ< i thoái v< trong m< t bu< i l< long tr< ng < Ng< Môn, Hu< vào chi< u 30 tháng 8, trao qu< c < n Hoàng đ< Chi B< u và thanh ki< m b< c n< m ng< c cho đ< i di< n c< a chính ph< lâm th< i c< a n<< c Vi< t Nam Dân ch< C< ng hòa là ông Tr< n Huy Li< u. Ông tr< thành "công dân Vĩnh Th< y". Trong đ< p này, ông có câu nói n< i ti< ng "Th< làm dân m< t n<< c đ< c l< p h< n làm vua m< t n<< c nô l< ".

Tháng 9 năm 1945, ông đ<< c Ch< t< ch Chính ph< Lâm th< i n<< c Vi< t Nam dân ch< c< ng hoà m< i ra Hà N< i nh< n ch< c "C< v< n t< i cao Chính ph< Lâm th< i Vi< t Nam", ông là m< t trong 7 thành viên c< a < y ban đ< th< o Hi< n pháp do H< Chí Minh đ< ng đ< u.

Ngày 6 tháng 1 năm 1946, ông đ<< c b< u làm đ< i bi< u Qu< c h< i khóa đ< u tiên c< a n<< c Vi< t Nam Dân ch< C< ng hòa.

Ngày 16 tháng 3 năm 1946, ông tham gia phái đoàn Vi< t Nam Dân ch< C< ng hòa sang Trùng Khánh thăm vi< ng Trung Hoa, nh< ng ông không tr< v< n<< c, mà v< Côn Minh r< i H<< ng C< ng. T< i Côn Minh, ông đã ti< p xúc v< i nhi< u gi< i chính tr< , trong đó có ng<< i M< . Đ< i T<< ng Marshall, đ< i di< n Hoa K< , đã đem b< n giao << c v< i Bồ o Đ< i v< trình T< ng th< ng Harry S. Truman. Bồ o Đ< i bèn vi< t th< v< n<< c xin t< ch< c "C< v< n t< i cao" trong chính ph< Vi< t Nam Dân ch< C< ng hòa.

Làm Qu< c tr< ng

Năm 1947, cu trum mt thám Pháp Đng là Cousseau đã tip xúc vi Bo Đi ti Hng Kng, ngy mi ông vo noc nm quyn, hình thành nên "gii i pháp Bo Đi" đchng li cuc chin giành đc lp ca phong trào Vit Minh. Ngày 24 tháng 4 năm 1948, thiu tng Nguyn Văn Xuân và Trn Văn Hu cũng bay ti Hng Kng đgp Bo Đi xin thành lp Chính ph Lâm thi cho Vit Nam, ngày 15 tháng 5, Bo Đi gi thông đp cho tng Xuân, tán thành s thành lp Chính ph Trung ng Lâm thi Vit Nam do tng Xuân đu khin "đgi i quyt vn đ Vit Nam đi vi Pháp và dlun Quc t".

Ngày 5 tháng 6 năm 1948, Bo Đi đã gp g Cao y Pháp Bollaert vnh H Long, trên chin hm Duguay Trouin, bn tuyên ngôn Vit - Pháp đc công b, theo đó noc Pháp tha nhn nn đc lp và thng nht ca Vit Nam.

Ngày 8 tháng 3 năm 1949, Tng thng Pháp Vincent Auriol và Cu hoàng Bo Đi đã ký Hip c Elysée, thành lp mt chính quyn Vit Nam trong khi Liên hip Pháp, gi là Quc gia Vit Nam, đng đu là Bo Đi. Bo Đi yêu cu Pháp phi trao tr Nam K cho Vit Nam và Pháp đã chp nhn yêu cu này.

Ngi Pháp làm l trao n km cho Quc trng Bo Đi (3 tháng 3 năm 1952)

Ngày 24 tháng 4 năm 1949, Bo Đi vo noc. Hai tháng sau, vào ngày 14 tháng 6, Bo Đi tuyên b tm cm quyn cho đn khi tchc đc tng tuyn c và tm gi danh hiu Hoàng đ đ có mt đa v quc t hp pháp. Ngày 20 tháng 6 năm 1949, thtng Nguyn Văn Xuân đ đn tchc, Chính ph Lâm thi Nam phn tuyên b gii tán. Ngày 21 tháng 6, tha c Elysee đc công b.

Ngày 1 tháng 7 năm 1949, Chính ph Lâm thi ca Quc gia Vit Nam đc thành lp theo sc lnh s 1-CP ca thtng, tn phong Bo Đi là Quc trng, trung tng Nguyn Văn Xuân làm Thtng kiêm Tng trng Quc phòng[3] (Có tài liu ghi Bo Đi là Quc trng kiêm Thtng, Nguyn Văn Xuân là phó Thtng kiêm Tng trng Quc phòng[4]). Tháng 1

năm 1950, Bồ o Đ ch đ nh Nguy n Phan Long làm Th t ng. Ngày 27 tháng 4 năm 1950, gi i tán chính ph Nguy n Phan Long và y nhi m Th hi n Tr n Văn H u thành l p chính ph m i. Chính ph do Tr n Văn H u làm Th t ng t n t i đ n ngày 6 tháng 6 năm 1952 thì ph i cáo lui, nh ng ch cho Nguy n Văn Tâm lên làm th t ng cùng thành ph n t ng, b tr ng đa s là ng i do Pháp đào t o.

Ngày 20 tháng 11 năm 1953, hoàng thân B u L c t Pháp v Sàì Gòn l p chính ph thay th chính ph Nguy n Văn Tâm. Th i gian này, Qu c tr ng Bồ o Đ i s ng và làm vi c t i bi t đi n Đà L t. Xung quanh n i c a Bồ o Đ i có c m t trung đoàn Ng lâm quân b o v và có c m t đoàn xe riêng g i là "công xa bi t đi n", l i có c m t đ i máy bay riêng do các phi công ng i Pháp lái ph c v .

Ngày 11 tháng 1 năm 1954, Chính ph m i do B u L c thành l p trình đi n Bồ o Đ i nh ng đ n ngày 16 tháng 6 năm 1954, B u L c t ch c. Qu c tr ng Bồ o Đ i m i Ngô Đình Di m v n c, ngày 6 tháng 7, Ngô Đình Di m thành l p chính ph m i.

Sau Hi p đ nh Genève 1954, Pháp ph i rút kh i Đông D ng, chính quy n và quân đ i Qu c gia Vi t Nam t p k t i mi n Nam Vi t Nam ch t ng tuy n c đ th ng nh t Vi t Nam.

Ngô Đình Di m t i n hành c i t chính ph l n th nh t vào ngày 24 tháng 9 năm 1954 và l n th hai vào ngày 10 tháng 5 năm 1955.

Tháng 9 năm 1954, t ng Nguy n Văn Hinh không ch u d i quy n ch huy c a Ngô Đình Di m nên đánh đi n sang Pháp nh Bồ o Đ i can thi p. Bồ o Đ i đi n v Sàì Gòn tri u t p Di m sang Cannes g p Bồ o Đ i đ bàn l i vi c s p x p nh n s nh ng Di m không đi. Bồ o Đ i quy t đ nh đi n v Sàì Gòn cách ch c th t ng c a Ngô Đình Di m.

Tuy nhiên, ngày 4 tháng 10 năm 1955, y ban tr ng c u dân ý thành l p đ a ý ki n đòi tru t ph Qu c tr ng Bồ o Đ i và đ a Th t ng Ngô Đình Di m lên làm Qu c tr ng. Đ n ngày 26 tháng 10 năm 1955, Ngô Đình Di m đ c suy tôn lên ch c v Qu c tr ng, và v i 5.721.735 phi u tru t, Qu c tr ng Bồ o Đ i b ph tru t và b t đ u cu c s ng l u vong t i Pháp cho đ n ngày t th .[5]

Cu c s ng l u vong

C u hoàng Bồ Đ i t i Paris

Ông s ng t i Cannes, sau đó chuy n đ n vùng Alsace. Bồ Đ i giao du v i Jean de Beaumont, c u ngh sĩ Nam K , m t tay s n b n có h ng. B c quan thu đ m t t i, không còn ti n tài tr c a chính ph Pháp, ông ph i bán đ n tài s n c a mình. Năm 1963, Nam Ph ng Hoàng h u qua đ i Chabrignac. Năm 1982, khi đã tiêu pha h t c tài s n, Bồ Đ i k t hôn v i Monique Baudot, m t ph n Pháp kém Bồ Đ i h n 30 tu i (Monique Baudot sinh năm 1946). Bồ Đ i nh p đ o Công giáo l y tên thánh là Jean-Robert.

Năm 1982, nhân khai tr ng H i Hoàng t c h i ngo i, Bồ Đ i l n đ u tiên sang thăm M v i t cách cá nhân. Trong chuy n đi này ông đã nh n tên cha đ làm l i gi y khai sinh cho nh ng ng i con ngo i hôn tr c đây không ghi tên cha. T i th tr n Sacramento, ông đ c t ng chi c chìa khóa vàng t ng tr ng cho th tr n này. Ông cũng đ c bà th tr ng thành ph Westminster, California t ng danh hi u "công dân danh d" c a thành ph .

Tang l

M c u hoàng Bồ Đ i

i Nghĩa tr n Rassy Paris.

C u hoàng Bồ Đ i là v vua th nh t nhà Nguy n. Ông qua đ i ngày 31 tháng 7 năm 1997 t i Quân y vi n Val-de-Grâce, h ng th 84 tu i. Ông cũng là m t ph đ s ng th nh t trên th gi i th i hi n đ i. Tr c đó ông có nh n l i v tham d H i ngh th ng đ nh C ng đ ng Pháp ng (La Francophonie) đ c t ch c t i Hà N i vào 1997.

Đám tang Bồ Đ i đ c đ i n Elysée đ ng ra lo li u đ y đ và trang tr ng. V phía gia đình, ngoài bà qu ph Vĩnh Th y Baudot có hoàng t Bồ Long và các công chúa cùng đ n ti n đ a thân ph , ngoài ra còn có bà Didelot (ch ru t c a bà Nam Ph ng), tuy đã 90 tu i nh ng cũng

tử i d. Linh c u Bồ o Đợi đ c đ a t Quân y vi n Val de Grace t i thánh đ ng Saint Pierre de Chaillot đ làm l c u h n. Ông đ c an táng t i nghĩa trang Passy, qu n 16, Paris, khá g n tháp Eiffel. Đám tang Bồ o Đợi đ c nhà n c Pháp c m t ti u đ i lính lê đ ng quân ph c tr ng, gù đ trên vai, b ng súng, m t sĩ quan c m qu c k Pháp đi đ u và ti u đ i lính c m súng đi hai bên linh c u. Chính ph Pháp có c đ i di n đ n d l , chia bu n và ti n đ a. Bồ Ngo i giao Vi t Nam đã g i đ i n chia bu n đ n tang quy n và M t tr n T qu c Vi t Nam đã g i vòng hoa vi ng.

Tr l i BBC v s ki n này, bà Monique nói "Ngày hôm nay tôi r t đau bu n. Dĩ nhiên r i, tr c h t và trên h t là vì ch ng tôi v a qua đ i. Nh ng hôm nay trang s c a tri u Nguy n Vi t Nam cũng đ c ch m d t. Tôi c u nguy n cho ch ng tôi".[6]

V và tình nhân

T ng bán thân c a vua Bồ o Đợi
 trong Dinh III

Theo tác gi Lý Nhân Phan Th Lang, trong cu n "Giải tho i và s th t v Bồ o Đợi, vua cu i cùng Tri u Nguy n", Nhà xu t b n văn ngh , 2006, thì nh ng ng i v và tình nhân c a Bồ o Đợi g m:

1. Nam Ph ng Hoàng h u, quê Gò Công, Ti n Giang, có 5 ng i con
2. Bùi M ng Đi p, quê B c Ninh, không hôn thú, có 3 ng i con
3. Lý L Hà, quê Thái Bình, vũ n , không hôn thú, không có con
4. Hoàng Ti u Lan (Jenny Woong), vũ n Trung Hoa lai Pháp, không hôn thú, có 1 con gái
5. Lê Th Phi Ánh Hu , không hôn thú, có 2 ng i con
6. Vicky (Pháp), không hôn thú, có 1 con gái
7. Clément(?), vũ n và buôn l u xóm Cigalle (Pháp), không hôn thú
8. Monique Marie Eugene Baudot (Pháp), có hôn thú, không có con

Các con

Vua Bồ Đới có 8 ngườì vò, tình nhân và có 13 ngườì con.

Vợ Nam Phò ng Hoàng hủ

1. Thái t Nguyễn Phúc Bồ Long, sinh ngày 4 tháng 1 năm 1936, mấ t ngày 28 tháng 7 năm 2007
2. Công chúa Nguyễn Phúc Phò ng Mai, sinh ngày 1 tháng 8 năm 1937 tở i Đà Lậ t
3. Công chúa Nguyễn Phúc Phò ng Liên, sinh ngày 3 tháng 11 năm 1938
4. Công chúa Nguyễn Phúc Phò ng Dung, sinh ngày 5 tháng 2 năm 1942
5. Hoàng t Nguyễn Phúc Bồ Thò ng, sinh ngày 9 tháng 12 năm 1943

Vợ bà Mò ng Đíp

1. Nguyễn Phúc Phò ng Thỏ o, sinh năm 1946
2. Nguyễn Phúc Bồ Hoàng, sinh năm 1954
3. Nguyễn Phúc Bồ Sủ n, sinh năm 1957

Vợ bà Hoàng Tiủ u Lan

1. Nguyễn Phúc Phò ng An

Vợ bà Phi Ánh

1. Nguyễn Phúc Phò ng Minh
2. Nguyễn Phúc Bồ Ân

Vợ bà Vicky

1. Nguyễn Phúc Phò ng Tỏ

Bồ Đới còn có mấ t ngườì con do bà Tỏ Cung nuôi, nhò ng không rõ là con bà nào do ông không tiế t lỏ [7].

Câu nói nỏ i tiế ng

- *Làm dân mấ t nỏ c đở c lỏ p hỏ n làm vua mấ t nỏ c nô lỏ .*
- *Xin cho tôi đở c sỏ ng và chỏ t trong bình yên.*

Chú thích

1. [^] [1] *Truậ t phỏ Bồ Đới và khai sinh Đỏ nhậ t Cỏ ng hòa:Ký cỏ 50 năm sau.*
2. [^] Xem thêm bài "*Vua Bồ Đới con ai*" củ a Võ Hỏ ng An
3. [^] Xem thêm "*Giai thoỏ i và sỏ thỏ t vỏ Bồ Đới, vua củ i cùng Trủ u Nguyễn n*"; tác giỏ Lý Nhân

Phan Th Lang, Nhà xu t b n văn ngh , 2006. Trang 229,287

4. ^ Xem chú thích 121, bài "*Ngô Đình Di m, th i ch a năm quy n*"

5. ^ Xem thêm "*Giai tho i và s th t v Bồ Đ i, vua cu i cùng Tr u Nguy ã*", tác gi Lý Nhân Phan Th Lang, Nhà xu t b n văn ngh , 2006. Trang 284-292

6. ^ Xem thêm "*Giai tho i và s th t v Bồ Đ i, vua cu i cùng Tr u Nguy ã*", tác gi Lý Nhân Phan Th Lang, Nhà xu t b n văn ngh , 2006. Trang 268,269

7. ^ Xem thêm "*Giai tho i và s th t v Bồ Đ i, vua cu i cùng Tr u Nguy ã*", tác gi Lý Nhân Phan Th Lang, Nhà xu t b n văn ngh , 2006. Trang 264

8. ^ Câu "*Tr m ng làm dân m t n c đ c p h n làm vua m t n c nô l*" và câu "*Tr m l y làm vui đ c làm dân m t n c đ c p*

" đ c Bồ Đ i t p đ c và đ c t i bu i l thoái v ; và câu

"*làm dân m t n c đ c p h n làm vua m t n c nô l*

" đ c Bồ Đ i vi t trong chi u g i cho hoàng t c. Hai chi u trên Bồ Đ i đã nh ông Ph m Kh c Hòe so n h và Bồ Đ i ký tên, đóng n tín vào và ra l nh dán "

chi u thoái v

" t i Phu Văn Lâu, m t chi u g i cho hoàng t c. Theo h i ký Ph m Kh c Hòe, ph n trích l i t i trang 126, 153, 154 cu n

"*Giai tho i và s th t v Bồ Đ i, vua cu i cùng Tr u Nguy n*

", tác gi Lý Nhân Phan Th Lang, Nhà xu t b n văn ngh , 2006.